

VEGYESEK.

Jelentés az Erdélyi Múzeum Ásvány- és Földtani gyűjteményeinek állapotáról az 1901-ik esztendőben.

Az elmúlt esztendő gyűjteményünk életében a jobb esztendők közé sorolandó, mert lefolyása alatt orvosoltuk az új helyiségben való elhelyezkedéskor támadt azt a nagy bajt, hogy gyűjteményünknek egy becses részét — Erdélynek földrajzi sorrendben összeállított ásványait — egy nehezen hozzáférhető, nem megfelelő, nedves pinczehelyiségben voltunk kényszerülve elhelyezni, a hol a nyilvánosság elől úgyszólván el volt rejtve.

A baj orvoslása úgy vált lehetségessé, hogy a múlt év nyarán elkészült egyetemi központi épület középső részéből az ásvány- és földtani intézet a földszinten egy egyablakos nagy szobát kapott, a melyet földtani termünk falának áttörésével gyűjteményünkkel összeköttem és ennek az új helyiségnek közepén három megfelelő, új üveges asztal-szekrényben fölállítottuk „Erdély Ásványai“-t geográfiai sorrendben.

Ezen új helyiség 24 m. hosszú fala mentén — a földközi helyiségekből felhozott és a többi termék butoraihoz hasonló magas szekrényekben — kibővítettük Erdély geologiai gyűjteményét és pedig úgy, hogy az új helyiség fali részét szerves kapcsolatba hoztuk a szomszéd terem megfelelő fali gyűjteményével. Ezt a kapcsolatot a szekrények folyó számai is feltűntetik.

Ezek a régi, magas szekrények nem felelnek meg mindenben azoknak a követelményeknek, a melyeket a kiállításra szánt szekrényekkel szemben támasztunk, de a költségkimélésen kívül a hely nagymértékű kihasználása is lebegett szemem előtt, midőn ezeknek ideiglenes helyiségünkben való megtartására határoztam el magamat.

Hogy mennyi veszedelemmel jár egy fölállított gyűjtemény-helyiségbe való faltörés, mennyi tervezgetést, számítást kíván egy ilyen, a gyűjtemény régi berendezését zavarni nem akaró, toldozó átalakítás, mennyi tömérdék munkát igényel annak kivitele, azt csak az tudja igazán elképzelni, a ki maga is végzett valaha hasonló.

Most, midőn a szigorúan keresztülvitt óvintézkedéseknek és a nagy fáradsággal teljesített munkának csak a sikerét és eredményét élvezzük, szükségesnek tartom ezeket följegyezni azért, hogy gyűjteményünk vezetősége a jövőben, mindaddig, míg egyenesen az ásvány- és földtani gyűjtemény céljaira készült, teljesen megfelelő, végleges helyiségbe nem költöztetheti Ásványtárát, félve kerüljön minden vándorlást, mert az ezzel járó veszedelemből már eddig is több kijútott, mint a mennyi rendes körülmények között megengethető.

A földszinti szobán kívül a földközi helyiségben is kapott az ásvány- és földtani intézet egy, az előbbinek teljesen megfelelő egyablakos szobát. Ezzel a helyszaporodással orvosolni kezdtük gyűjteményünknek egy másik, még a régi kényszerelhelyezésből származott azt a hibáját, hogy a szaporodást igen sokszor nem volt lehetséges a túltömött sorok közé a megfelelő helyre tenni, hanem épen oda, a hol üres fiókot tudtunk a számára szorítani. Az új földközi szobát zárt, fiókos szekrényekkel butoroztattam be, melyeknek segítségével megkezdtük a gyűjtemény kezelésénél annyira szükséges gyökeres rendezést.

Nem volnék méltányos, ha említés nélkül hagynám azok nevét, a kik az említett munkálatoknál segítségemre voltak: Az új rendezkedés kezdetén jó hasznát vettem volt segédemnek, Dr. SZOLGA FERENCZ-nek, a ki már gyűjteményünknek a régi épületből való kiköltözésekor begyakorolta magát a gyűjtemények felállításába, a ki azonban időközben gymnasiumi tanárrá választatván meg, a felállítás munkáját utódjának, Dr. LUNZER RÓBERT-nek hagyta hátra.

Az egyetemi tanítás megkezdése után alig haladhattunk volna a rendezkedéssel, ha Dr. LUNZER RÓBERT volt őrségédnek asszisztenssé való kineveztetésével felszabadult őrségédi átalány abba a helyzetbe nem juttat, hogy muzcumunk részéről SZENTPÉTERY ZSIGMOND-ot, később mellette még KOPASZ GÉZÁT (negyedéves tanárjelöltek) alkalmazhattam, a megkezdett rendezések folytatására és a szükségessé vált cédulázások végzésére.

PÁZSI JÓZSEF és TÚROS ANDRÁS intézeti szolgák is említésre méltó buzgósággal teljesítették egyrészt a falak áttörésekor az éjszakákon át is szükségesnek látszott folytonos őrködést, másrészt a tárgyaknak az új felállítás előtt történt tisztogatásánál való gondos segédkezést.

2. Gyűjteményeink elhelyezését illető, és az ezek kapcsán megemlített személyi változások után, lássuk már most *gyűjteményeink szaporodását* a múlt esztendőben.

A szaporodás legnagyobb részben saját gyűjtéseink, vagy gyűjtésekre adott megbizatásaink révén következett be, a melyek olyan helyekről gazdagították tárunkat, a hová a gyűjtőket actualis, tudományos és muzeális szükségletek kielégítése vezette.

Sok beeres tárgy került ezek révén gyűjteményünkbe a *Vlegyásza és a Biharhegység*ből, melyeknek vad, de tudományos tekintetben rendkívül érdekes tömegébe a szükséges kísérettel és kellő felszereléssel a múlt év folyamán két ízben is belemélyedtem. Ezen kívül — nem említve Kolozsvár közvetlen szomszédságában lévő községeket, Magura (Irisóra, Rekető) Melegsamos, Vásártelke, Méra, Kórod, Fehérd, Telekfalva, Oláhgyéres, Vásártelke, Krakkó, Intragáld, Felsőderna, Selmezbánya és Körmöczbánya vidékéről szaporodott gyűjteményünk saját gyűjtésem révén említésreméltó tárgyakkal.

DR. SZOLGA FERENCZ tanár ama telérközvetek begyűjtésére kapott a múlt nyáron megbízatást, a melyeket a persányi hegység déli részéből Holbákról DR. JOHN, a bécsi geológiai intézet tagja írt.¹

MERUTIU VAZUL tanárjelölt Rodnán, Felsőbányán és Kapnikbányán vásárolt és gyűjtött számunkra ásványokat és kőzeteket.

Hálával említem meg itt azok nevét is, a kik az elmúlt esztendőben és a folyó esztendő elején ajándékukkal járultak gyűjteményeink szaporodásához. Ezek közül DR. GREISIGER MIHÁLY kézmárki orvos Gánóczi-ról, a Hradek kőbányából küldött több darab negyedkori kőületes mésztufát, *Nagy testvérek* kolozsmonostori kőbányájukból egy emlős állat álkapocs töredékét juttatták gyűjteményünknek, OROSZ ENDRE apahidai néptanító paduritia nevű kőbányából dacittufa concretiókat, KELEMEN ÁDÁM, marosvásárhelyi mérnök Sárdról származó mediterrán kőületeket, DR. UDRÁNSZKY LÁSZLÓ egyetemi professor vasmegyei Sági hegyről szép bazalt darabokat, DR. BÉKÉSY KÁROLY egyetemi professor pedig gyps darabot ajándékoztak gyűjteményünknek.

Egyetemi hallgatóink közül GYÖRFFY ISTVÁN úr több ízben hozott hasznavehető tárgyakat gyűjteményünknek, úgyszintén ZSÁK ZOLTÁN és BALOGH ERNŐ urak is.

Vétel útján visai meteorittal és több jelentéktlenebb, a környékről behozott tárgygyal gyarapodott gyűjteményünk.

Kőzetek, ásványok és kőületekben való összes szaporodásunk a múlt évben meghaladja az 1000 darabot.

Ezek mellett vékony csiszolat- és képgyűjteményünk is örvendetesen gyarapodott.

3. Gyűjteményeinkben lévő tárgyak *tudományos feldolgozása* terén is jelentős lépéssel haladtunk előre az elmúlt esztendőben. Tudományos feldolgozás alá került a *Vlegyásza és a Biharhegység*ből gyűjtött anyag nagyrésze, a mi egészen új világításban állítja előnkbe hazánknak ezt a páratlanul érdekes hegyesoportját. Az elért tudományos eredményekre a magyarhoni földtani társulatnak 1902.

¹ Jahrbuch der. k. k. geol. Reichsanstalt. 1899. Bd. 49. Heft. 3. p. 565.

évi május 7-iki ülésén egy előadásban hivatam föl legérdekeltebb szakköreink figyelmét.

Feldolgozás alá kerültek továbbá gyűjteményünknek nagyrészt Dr. HERBICH gyűjtéséből származó, borsómezői krétakori kőületei, a melyeket annak idején Dr. PÁLFY MÓR osztálygeológus kiköleszöntött és az elmúlt év folyamán meghatározva vissza is küldött. A tudományos ismertetés „Alvincz környékének felsőkrétakori rétegei“ című, a kir. magyar természettudományi társulattól az 1900. évben Bugát díjjal jutalmazott pályaműben (A m. kir. földtani intézet Évkönyve XIII. kötet, 6. füzet, Budapest, 1902.) látott napvilágot.

Feldolgozás alatt vannak Kolozsmonostor határából származó Trionyx kőületeink, melyeket Dr. LÖRENTHEY IMRE egyet. m. tanár szóbeli közlése szerint rövid idő alatt vissza fog szolgáltatni gyűjteményünkbe.

Dr. MELCZER GUSZTÁV egyetemi m. tanárnak hargitai kakuk-hegyi hámatit kristályainkból kölcsönöztem ki mérés végett pár darabot.

4. Végül megemlítem, hogy gyűjteményeinket a szokott módon és időben az elmúlt esztendőben is nyitva tartottuk, sőt az új berendezéseket és fölállításokat is úgy hajtottuk végre, hogy az a gyűjtemények nyitását és a látogatást ne zavarja. Látogatóink száma múlt évi április hótól kezdődőleg a mai napig 649 volt, tehát e tekintetben is gyarapodás mutatkozik.

Jelentésemnek szíves tudomásul vételét kérve vagyok

Kolozsvár, 1902. évi május hó 24-én

az igen tisztelt Közgyűlésnek alázatos szolgálja

Dr. SZÁDECZKY GYULA.